# ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ KARL ROEMER της 5ης Οκτωβρίου 1971*

*Κύριε Πρόεδρε,*
*Κύριοι δικαστές,*

Το δικαστήριο εργατικών διαφορών του Tongeren υπέβαλε στα πλαίσια διαφοράς που εκκρεμεί ενώπιόν του ερώτημα στο Δικαστήριο ως προς την ερμηνεία του κανονισμού 3 του Συμβουλίου περί κοινωνικής ασφάλισης των διακινουμένων εργαζομένων (ABl. 30 της 16.12.1958, σ. 561).

Πρέπει να σημειωθεί σχετικά, ότι ο προσφεύγων της κύριας δίκης, βέλγος υπήκοος που σήμερα έχει κατοικία στο Βέλγιο, εργάστηκε στο διάστημα από 16 Οκτωβρίου 1967 μέχρι 31 Δεκεμβρίου 1969 ως αγρότης στη Γαλλία, όπου, υπό την ιδιότητα αυτή, ήταν ασφαλισμένος στη Γαλλία κατά ασθενειών και αναπηρίας στη Mutualite Sociale Agricole de la Somme. Την 1η Ιανουαρίου 1970 έγινε βοηθός («aidant») στην αγροτική επιχείρηση του πατέρα του. Υπό την ιδιότητα αυτή ασφαλίστηκε στην καθής της κύριας δίκης. Κατέβαλλε τακτικά τις ληξιπρόθεσμες εισφορές. Τον Ιανουάριο 1970 γέννησε η γυναίκα του προσφεύγοντος, σε βελγική κλινική. Κατά την άποψη του προσφεύγοντος, τα νοσήλεια που προέκυψαν από το γεγονός αυτό έπρεπε να του καταβληθούν από το Landsbond der Christelijke Mutualiteiten στις Βρυξέλλες, που ήταν ο ασφαλιστικός του οργανισμός. Το ταμείο ασφαλίσεως όμως αρνείται με την αιτιολογία ότι κατά τις κρίσιμες για την προκειμένη περίπτωση διατάξεις του βασιλικού διατάγματος (arrêté royal) της 30ής Ιουλίου 1964 («περί των προϋποθέσεων υπό τις οποίες εκτείνεται στους ανεξάρτητους επαγγελματίες η εφαρμογή του νόμου της 9ης Αυγούστου 1963 περί δημιουργίας και οργανώσεως συστήματος υποχρεωτικής ασφαλίσεως κατά της ασθενείας και αναπηρίας») πρέπει κατά την επέλευση του ασφαλιστικού κινδύνου να έχει συμπληρωθεί ελάχιστος χρόνος ασφαλίσεως 6 μηνών, πράγμα που δεν συντρέχει για τον προσφεύγοντα.

Ο Janssen διαφώνησε με την απόφαση αυτή και προσέφυγε ενώπιον του δικαστηρίου εργατικών διαφορών του Tongeren. Κατά τη διαδικασία ισχυρίστηκε κυρίως ότι βάσει του κανονισμού 3 του Συμβουλίου περί κοινωνικής ασφάλισης των διακινουμένων εργαζομένων πρέπει να ληφθούν υπόψη οι περίοδοι ασφαλίσεως που συμπληρώθηκαν στη Γαλλία. Έτσι πληρούται η υπάρχουσα απαίτηση του βελγικού δικαίου περί ελαχίστου χρόνου ασφάλισης. Επειδή με τον τρόπο αυτό κατέστη περιεχόμενο της διαδικασίας ένα ερώτημα κοινοτικού δικαίου, το δικαστήριο ανέστειλε με Διάταξη της 30ής Απριλίου 1971 τη διαδικασία και ζήτησε την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως επί «της ερμηνείας των λέξεων "προς αυτούς εξομοιούμενοι" των κανονισμών 3 και 4 του Συμβουλίου και ιδίως επί του

* Γλώσσα του πρωτοτύπου: η γερμανική.

ερωτήματος, αν βοηθοί μέλη της οικογένειας κατά την έννοια της βελγικής ασφαλιστικής νομοθεσίας, οι οποίοι θεωρούνται ανεξάρτητοι επαγγελματίες, εμπίπτουν στον κανονισμό αυτό ως εξομοιούμενοι προς μισθωτούς».

Ως απάντηση στο ερώτημα αυτό, επί του οποίου διατύπωσαν τις απόψεις τους μόνο ο προσφεύγων της κύριας δίκης και η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, πρέπει καταρχάς — ως προς το βελγικό δίκαιο — να παρατηρηθούν τα ακόλουθα.

Η ασφάλιση κατά ασθενειών και αναπηρίας ρυθμίζεται στο Βέλγιο με νόμο της 9ης Αυγούστου 1963. Κατά το άρθρο 22 του νόμου αυτού, μπορεί η εφαρμογή του να επεκταθεί με βασιλικό διάταγμα εν όλω ή εν μέρει σε ανεξάρτητους επαγγελματίες ή σε βοηθούς. Αυτό συνέβη με το ήδη αναφερθέν βασιλικό διάταγμα της 30ής Ιουλίου 1964, που τροποποιήθηκε πρόσφατα με το βασιλικό διάταγμα της 29ης Ιουνίου 1970. Σύμφωνα με το άρθρο 6 του βασιλικού διατάγματος 38, της 27ης Ιουλίου 1967, περί του συστήματος ασφαλίσεως των ανεξάρτητων επαγγελματιών, το οποίο δίνει τον ορισμό των βοηθών («Aidants»), βοηθοί είναι τα πρόσωπα που, στο Βέλγιο, αντικαθιστούν ή βοηθούν συνήθως επί 18 τουλάχιστον ημέρες κάθε χρόνο έναν ανεξάρτητο επαγγελματία, χωρίς να δεσμεύονται από σύμβαση εργασίας. Τέτοιοι βοηθοί θεωρούνται συνεπώς ως ανεξάρτητοι επαγγελματίες.

Η διάταξη του άρθρου 16, αφετέρου, του κανονισμού 3 του Συμβουλίου περί κοινωνικής ασφάλισης των διακινουμένων εργαζομένων, στο κεφάλαιο «ασθένεια μητρότητα», η οποία, κατά την άποψη του προσφεύγοντος ήταν τότε κρίσιμη γι' αυτόν, ορίζει τα ακόλουθα: «Αν ένας μισθωτός ή εξομοιούμενος προς αυτόν υπάγεται διαδοχικώς ή εναλλάξ στη νομοθεσία δύο ή περισσοτέρων κρατών μελών, για την κτήση, διατήρηση ή ανάκτηση του δικαιώματος παροχών συνυπολογίζονται οι περίοδοι ασφαλίσεως ή οι εξομοιούμενες περίοδοι που συμπληρώθηκαν κατά τη νομοθεσία κάθε κράτους μέλους, καθόσον δεν επικαλύπτονται.» Εφόσον ο προσφεύγων δεν μπορεί να θεωρηθεί ως μισθωτός εν στενή εννοία, κρίσιμο είναι το ζήτημα — όπως ορθώς διέγνωσε το ερωτών δικαστήριο — ποιοι πρέπει να νοηθούν ως «εξομοιούμενοι» κατά την έννοια του κανονισμού.

Ο όρος αυτός («εξομοιούμενοι») δεν ορίζεται σε κανένα κοινοτικό κείμενο. Έχουν όμως ήδη εκδοθεί επ' αυτού και συγχρόνως και επί του προσωπικού πεδίου εφαρμογής του κανονισμού 3 δύο προδικαστικές αποφάσεις του Δικαστηρίου. Πρέπει καταρχάς να τις υπομνήσω και να ξεκινήσω από αυτές για την επίλυση της παρούσας περίπτωσης.

Στην υπόθεση 75/63 (Slg. τόμος X, σ. 395 επ.) τονίστηκε ότι η έκφραση «μισθωτός ή προς αυτόν εξομοιούμενος» στηρίζεται στις διατάξεις της Συνθήκης, όταν πρόκειται για θέματα δικαίου κοινωνικής ασφάλισης. Η έκφραση «μισθωτός ή προς αυτόν εξομοιούμενος» περιλαμβάνει «όλα τα πρόσωπα που υπό την ιδιότητα αυτή, ανεξάρτητα με ποιο χαρακτηρισμό, υπάγονται στα διάφορα εθνικά συστήματα κοινωνικής ασφάλισης». Η εξομοίωση συνεπώς δεν προσδιορίζεται βάσει του εθνικού εργατικού δικαίου, αλλά βάσει του εθνικού δικαίου κοινωνικής ασφάλισης.

Την ίδια γραμμή ακολουθεί και η απόφαση στην υπόθεση 19/68 (Slg. τόμος XIV, σ. 717 επ.). Εκεί αναφέρεται ότι «το πραγματικό πεδίο εφαρμογής του κανονισμού 3 καθορίζεται κυρίως από το πεδίο εφαρμογής της

εθνικής νομοθεσίας επί θεμάτων κοινωνικής ασφάλισης που ορίζεται από τις (κοινοτικές) διατάξεις. Στην απόφαση αυτή τονίζεται, περαιτέρω, ότι ο κύκλος των προσώπων, ως προς τα οποία ισχύει ο κανονισμός, διευρύνεται και συμπεριλαμβάνονται όχι μόνο μισθωτοί εν στενή εννοία, αλλά και όλοι οι προς αυτούς εξομοιούμενοι. Μέχρι ποιο σημείο εκτείνεται σε κάθε περίπτωση η εξομοίωση, μπορεί να προσδιοριστεί μόνο βάσει του εθνικού δικαίου, στο οποίο παραπέμπει ο κανονισμός. Τέτοια εξομοίωση υπάρχει ακριβώς «όταν κατά το δίκαιο του κράτους μέλους οι διατάξεις ενός γενικού συστήματος κοινωνικής ασφάλισης εκτείνονται σε ομάδα προσώπων, η οποία δεν ανήκει στους μισθωτούς κατά την έννοια του κανονισμού 3».

Αυτό το τελευταίο φαίνεται ότι ισχύει πράγματι κατά το βελγικό δίκαιο — καθόσον αναφέρθηκε μέχρι τώρα — για τους αγροτικούς βοηθούς («aidants»). Προσεκτικότερη όμως εξέταση δείχνει — όπως ορθώς υπογράμμισε η Επιτροπή — ότι η εντύπωση, που δημιουργείται εκ πρώτης όψεως, δεν ευσταθεί. Ναι μεν ο όρος «εξομοίωση» δεν αποκλείει — όπως κατέδειξε η Επιτροπή κατά τρόπο πειστικό — να συνδέεται η επέκταση ενός γενικού συστήματος κοινωνικής ασφάλισης με μερικές ειδικές λεπτομέρειες εφαρμογής. Τόσο όμως βάσει της κυριολεκτικής έννοιας του όρου όσο και βάσει της όλης οικονομίας του κανονισμού 3 δεν είναι δεδομένες οι προϋποθέσεις, σύμφωνα με τις οποίες ισχύει στην πραγματικότητα για μία ομάδα προσώπων που δεν είναι μισθωτοί εν στενή εννοία ένα σαφώς καθορισμένο, ειδικό και άρα αυτόνομο ασφαλιστικό σύστημα. Κατά το βελγικό όμως δίκαιο πρέπει να γίνει δεκτό ότι η περίπτωση αυτή συντρέχει για τους ανεξάρτητους επαγγελματίες και τους βοηθούς («aidants»). Είναι ήδη χαρακτηριστικό σχετικά ότι, κατά το άρθρο 18, παράγραφος 3 του ήδη αναφερθέντος βασιλικού διατάγματος 38 της 27ης Ιουλίου 1967, το σύστημα παροχών για τους ανεξάρτητους επαγγελματίες και τους βοηθούς ρυθμίζεται «στο πλαίσιο» του νόμου της 9ης Αυγούστου 1963, δηλαδή όχι με απλή επέκταση. Με εγγύτερη ματιά — και αυτό είναι ακόμη πιο σημαντικό — προκύπτει ότι το βασιλικό διάταγμα της 29ης Ιουνίου 1970 δίνει ακριβή ορισμό της επεκτάσεως του γενικού συστήματος. Από αυτό λαμβάνονται πράγματι ορισμένες μόνο παροχές, δηλαδή παροχές για σοβαρούς κινδύνους σε περίπτωση ασθενείας (αυτό το ανέπτυξε διεξοδικά η Επιτροπή στη σελίδα 13 του υπομνήματός της). Η προϊστορία και η οικονομία, τέλος, του βασιλικού διατάγματος της 27ης Ιουλίου 1967 περί της οργανώσεως του κοινωνικού καθεστώτος των ανεξάρτητων επαγγελματιών[1] καθιστούν σαφές ότι εδώ σκοπός ήταν η δημιουργία πλήρους και ολοκληρωμένου ειδικού συστήματος για την ομάδα προσώπων που αναφέρεται σ' αυτό. Αυτό πραγματοποιήθηκε με ενοποίηση του πεδίου εφαρμογής των τριών τομέων (οικογενειακά επιδόματα, συντάξεις και παροχές επιζώντων, καθώς και επιδόματα ασθενείας και αναπηρίας)· με την ενοποίηση των λεπτομερειών εφαρμογής της ασφάλισης και της καταβολής των εισφορών και με τη σύμπτυξη των υπηρεσιών (δημιουργία ενός «Office National d'assurance sociale pour travailleurs indépendants», εθνικού γραφείου κοινωνικής ασφάλισης για ανεξάρτητους επαγγελματίες). Συνεπώς, αποκλείεται πράγματι να γίνει λόγος για εξομοίωση με τους μισθωτούς υπό την έννοια του άρθρου 16 του κανονισμού 3, αν δεν θέλει κανείς να επεκτείνει τον όρο σε περιπτώσεις, για τις οποίες δημιουργήθηκε ειδικό αυτόνομο καθεστώς για ορισμένες κατηγορίες προσώπων.

Η ορθότητα αυτής της απόψεως επιβεβαιώνεται εξάλλου από τον κανονισμό 1408/71 του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1971 (ΕΕ ειδ. έκδ. 05/001, σ. 73 επ.) περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως

1 — Βλ. εισήγηση προς το Βασιλιά, *Pasinomie* 1967, II, σ. 1001 επ.

στους μισθωτούς και τις οικογένειές τους που διακινούνται εντός της Κοινότητος. Στο άρθρο 1, περίπτωση α του κανονισμού αυτού, που αντικαθιστά τον κανονισμό 3, περιέχεται για τον όρο «εργαζόμενος» ο ορισμός: «Κάθε πρόσωπο, το οποίο είναι ασφαλισμένο δυνάμει υποχρεωτικής ή προαιρετικής συνεχίσεως της ασφαλίσεως κατά ενός ή περισσοτέρων κινδύνων που αντιστοιχούν στους κλάδους συστήματος κοινωνικής ασφαλίσεως που εφαρμόζεται στους μισθωτούς, υπό την επιφύλαξη των περιορισμών που αναφέρονται στο παράρτημα V.» Τέτοιος όμως περιορισμός διαπιστώθηκε, μεταξύ άλλων, ως προς το Βέλγιο και μάλιστα διατυπώθηκε ως εξής: «Οι διατάξεις του άρθρου 1 περίπτωση α, εδάφιο 1 του κανονισμού δεν ισχύουν για τους μη μισθωτούς εργαζόμενους ή για άλλα πρόσωπα, τα οποία δικαιούνται υγειονομικής περιθάλψεως δυνάμει του νόμου της 9ης Αυγούστου 1963 περί δημιουργίας και οργανώσεως συστήματος υποχρεωτικής ασφαλίσεως κατά της ασθενείας και αναπηρίας, εφόσον δεν απολαύουν ως προς την υγειονομική περίθαλψη της ίδιας προστασίας με τους μισθωτούς.» Πράγματι, μόνο έτσι μπορεί να αποφευχθεί — όπως είπε η Επιτροπή — η παράδοξη συνέπεια, ανεξάρτητοι επαγγελματίες κατά την έννοια του βελγικού δικαίου που διαμένουν ή εγκαθιστούν την κατοικία τους στο εξωτερικό, να απολαμβάνουν ευρύτερη προστασία από ό,τι στο ίδιο το Βέλγιο.

Σύμφωνα με την άποψη αυτή της Επιτροπής και αντίθετα με την άποψη του προσφεύγοντος της κύριας δίκης, που δεν κατόρθωσε να αντλήσει βάσιμα επιχειρήματα από τα κοινοτικά νομοθετικά κείμενα υπέρ της αποκλίνουσας απόψεώς του, στο ερώτημα που υπέβαλε το Arbeidsrechtbank του Tongeren πρέπει να δοθεί η ακόλουθη απάντηση:

Πρόσωπα, στα οποία — όπως στους βοηθούς κατά την έννοια του βελγικού δικαίου — εκτείνεται, βάσει του εθνικού δικαίου, η εφαρμογή γενικού συστήματος κοινωνικής ασφάλισης κατά ενός η περισσοτέρων κινδύνων που έχει δημιουργηθεί για μισθωτούς, δεν μπορούν να θεωρηθούν ως εξομοιούμενα πρόσωπα κατά την έννοια του κανονισμού 3, όταν η επέκταση δεν περιλαμβάνει όλους τους κινδύνους, όταν δηλαδή στην πραγματικότητα επιδιώκεται η δημιουργία ειδικού αυτόνομου συστήματος.